

Noget om livet i Gokwe i starten af 90'erne

Kender I det, at man sidder ved computeren og leder efter et billede, man skal bruge i en særlig anledning, og inden man får set sig om, har man fordybet sig i en hel stak gamle billeder, som man ikke har set i årevis. Det skete for mig i går.

Jeg skulle have fat i et gammelt billede fra Gokwe i Zimbabwe. Det fandt jeg, men jeg fandt også et par tusinde andre billeder, som lå i et syndigt rod i en folder på computeren. Dengang i 1992, da vi boede i Gokwe, var det naturligvis ikke muligt for os at tage digitale billeder, men for en nogle år siden havde jeg brugt en del tid en vinter, hvor jeg alligevel ikke havde andet for, til at scanne mine gamle papirbilleder. I hvert fald de mest interessante.

Det var i 2012, og vi havde lige overstået endnu en flytning, denne gang fra Amager til Vagtelvej på Frederiksberg, hvor vi havde lejet en midlertidig lejlighed, som vi boede i, mens vi ledte efter en andelsbolig. Det tog godt nok et års tid. At lede efter en bolig, altså, ikke at scanne billeder. Eller ret beset tog det vel også et års tid. Husker det ikke så nøje. Vi havde en hel flyttekasse med billeder. Det var ikke dem alle, jeg nåede at få scannet, inden jeg blev optaget af noget andet.

Samtidig med billedscanningen kiggede vi andelsboliger i det år. Og vi har set rigtig mange andelsboliger i hovedstadsområdet. Hold op hvor var der mange ringe boliger til salg, og hold op hvor er folk ublu, når de fastsætter prisen, og hold op hvor har vi brugt meget tid på at kigge på skidt. Det er imidlertid en anden historie. Tålmodighed kan betale sig, vi fandt til sidst en meget fin andelsbolig, som vi blev meget glade for at bo i.

Når man flytter, får man ryddet op. Derfor skal man ikke bo for længe det samme sted. Er vores erfaring. Med mere end 30 flytninger bag os. Men det er også en anden historie.

Tilbage til hovedsporet. Ganske utilsigtet fandt jeg i går mig selv begravet i et par tusinde billeder, der lå hulter til bulter i en folder, der vist hed 'Blandede billeder', eller noget i den retning. Og så gik jeg ellers i gang med den store oprydning, så nu ligger de pænt ordnet efter årstal.

Huset i Gokwe og terrassen med udsigt til zebra-savanne

Jeg fandt mit Gokwe-billede. Sammen med en del andre billeder fra Gokwe i 1992.

I starten af 90'erne boede vi i et års tid i Gokwe, en lille provinsby i Zimbabwe, i et hus på en bakkeskrænt, som MS havde bygget. Huset altså. Fra terrassen var der en flot udsigt ud over den mennesketomme savanne med græssende zebraer, giraffer, antiloper, gnuer, strudse og mange andre. Der var vist også en løve en gang imellem. Der var dog flest zebraer, hvis liv og færden på savannen vi hver aften sad og fulgte med i. Hævder jeg.

Anne Marie påstår, at det er en skrøne. Der var ingen zebraer lige på den savanne. Hun havde endda været oppe i et lille fly sammen med sine gode kolleger fra WWF for at lede efter dem. De havde ikke fundet en eneste zebra. De lokale Gokwe-borgere hævdede ligesom mig, at der var zebraer, så det var der selvfølgelig. Mindst 200.

Vi var i Gokwe som MS-frivillige. Forinden havde vi gennem tre år rejst rundt i Zambia og Zimbabwe som konsulenter med fokus på styringen af MS-støttede projekter. Dengang var det danskere, der stod for projektstyringen, og det var ikke altid, sjældent faktisk, at de tømrere, snedkere, mekanikere, tæppevævere, syersker, pædagoger, sociologer, glaspustere, sygeplejere, bartendere og skolelærere, som MS sendte ud, havde ret meget forstand på projektstyring. Da de også havde ansvaret for projektets

økonomi, en alvorlig sag for en håndværker eller skolelærer med meget begrænset forstand på økonomistyring, havde MS fornuftigt nok indset, at det kunne fremme forståelsen, hvis der kom nogen forbi og hjalp dem. Og det gjorde vi så. I tre år kørte vi rundt i de to lande, nåede at besøge alle provinser, 15 i Zambia og 9 i Zimbabwe. Vi holdt et gennemsnit på 100.000 km på landevejen om året. Det var sjovt, spændende, og ofte udfordrende. Hvad siger man f.eks. til en dansk projektleder, når man spørger ham, hvor han opbevarer projektmidlerne og han svarer: "Dem har jeg i venstre lomme, i højre har jeg mine private penge – eller hvordan er det nu, er det omvendt"? Det er ikke bare en god historie, det skete faktisk engang i Zambia.

Det var nu ikke alle ulandsfrivillige, der så med milde øjne på vores konsulentvirksomhed. Vi hørte ofte udsagnet: "I er jo ikke rigtig frivillige". Som om det at være "rigtig" frivillig indebar at bo langt ude på landet uden vand, el og ordentlige toiletforhold. Hvis det er kriteriet for at være rigtig frivillig, så blev vi det paradoksalt nok først dengang, vi på en Danida-kontrakt boede i Urambo i Tanzania. Her var der hverken el, vand eller ordentlige toiletforhold i byen. Strøm klarede vi med solceller, et stort batteri og en generator, men vand var ikke altid en selvfølge. Da min mor, søster og svoger besøgte os i en lille uges tid, i 2001 var det, havde vi så lidt vand, at vi kun skyllede ud i toilettet én gang om dagen. Men det er en anden historie.

Tilbage til Gokwe. Efter at have kørt landevejene tynde i tre år, var vi efterhånden blevet motiverede til at få et mere stillestående liv end rækkeriet på landvejene. Da vi så blev tilbudt at overtage to stillinger i Gokwe, slog vi til. Paradoksalt nok skulle vi afløse de to frivillige, der havde været de mest skeptiske i forhold til vores indsats. Kanske det skyldes, at de ikke mente, de havde behov for hjælp. De var meget kloge. De var skolelærere. Uden sammenhæng i øvrigt. Det blev et glimrende match, Gokwe og os. Vi havde et fint år i Gokwe, i virkeligheden måske den bedste tid af de 15 år, vi var af sted.

Et fælleshold kursus-elever i Gokwe

Den ene af de to stillinger var som Wildlife-rådgiver og den anden Strikke-, sy- og hækle-rådgiver. Landekoordinatoren havde tænkt sig, at jeg skulle være Wildlife-rådgiver og Anne Marie Strikke-, sy- og hækle. Det havde vi ikke. Det duede ikke, sagde vi, for Anne Marie kunne kun strikke, sy og hækle til husbehov og var i hvert fald ikke i stand til at lære fra sig på et tilfredsstillende højt, teknisk niveau. Den købte han, så Anne Marie blev Wildlife-rådgiver, mens jeg så skulle udfylde den anden post. Koordinatoren og jeg blev hurtigt enige om, at det nok ikke duede, at jeg blev strikke-, hækle- og sy-rådgiver, eftersom jeg hverken var i stand til at strikke, hækle eller sy. Min mor var udlært dameskrædder, og hun havde oplært mine to søstre i at strikke, hækle og sy, men ikke mig. Til gengæld var jeg god til at gå ned med skraldespanden og hente koks i det mørke kælderrum. Det nægtede mine søstre. Det er en helt anden historie.

I stedet blev jeg Kooperativ-rådgiver med fokus på at lære småhåndværkere driftsøkonomi, skomagere, skræddere, tømrere, snedkere, mekanikere, trædrejere, både individuelt og i grupper, som også omfattede kvindegrupper med kommerciel strik-, hækle- og sy-produktion. Jeg uddelte gerne ros, når jeg så et særligt fint stykke håndarbejde, især hvis de kunne sælge det til en pris, der gav overskud. Det kneb det ofte med. Det var i øvrigt mit indtryk, at formålet med kvindegruppernes strikke-, hækle- og sy-møder lige så meget havde et socialt som et kommercielt formål. At slippe væk fra en tyrannisk og ofte drikfældig husbond, og dem var der en del af på landet i 90'ernes Zimbabwe, har jo værdi i sig selv.

Anne Marie havde i øvrigt verdens bedste frivillig-job som Wildlife-rådgiver. Der var en wildlife research station i distriktet med stort set alt, hvad hjertet måtte begære af vilde dyr. Og ingen offentlig adgang. Det tog et par timer at køre derud, og her tilbragte vi mange timer med at se på vilde dyr. Det var her, vi var med til en elefant-culling. Området kunne bære 300 elefanter, men efterhånden var antallet nået op på

700, så den eneste praktiske løsning ville være at skyde nogle af elefanterne. Det gjorde man så. Noget af kødet blev brugt som foder til krokodiller i de nærliggende krokodille-farme, mens noget andet blev foræret væk til beboerne i landbyerne omkring research stationen. Noget tredje blev tørret til biltong eller solgt til safari-operatørerne, som lavede elephant-stew ud af det. Har smagt det, efter et døgn stegning og kogning var det faktisk udmærket føde.

Ungerne blev indfanget og fik lov at overleve. Blev vist solgt til zoologiske haver. Husker ikke helt, hvad der skete med dem.

Elefant-culling i Sengwa Research Station

Vi havde ingen vagtfolk i Gokwe. Dengang var det et fredeligt sted. Og næsten alt var nyt. Byen havde fået status som Growth Point i 1982, og siden var den vokset fra nærmest ingenting til en rigtig by med omkring 20.000 indbyggere i 1991-92, da vi boede der. Byen fik i øvrigt først status som Town i 2014, har jeg læst på Wikipedia.

I 1992 var det dog allerede en rigtig by, med supermarkeder, sportsklub, tennisbane, hotel, og et forsamlingshus med fjernsyn. Det eneste i hele byen. Her samledes man, når der var noget interessant at samles om. Præsident Mugabes politiske rallies, for eksempel. Dem har jeg nu aldrig overværet på tv. Til gengæld overværede vi engang en høvding-udnævnelse et sted ude i distriktet. Det var noget af en oplevelse. Og da vi var hvide, havde vi fået plads på første række. Det er imidlertid også en anden historie end den, jeg er i gang med.

Som sagt var der i Gokwe et forsamlingshus med tv. Jeg har kun været der en enkelt gang. Det skete den 26. juni 1992. Ganske rigtigt, det var den berømte EM-fodbold finale i 1992. Det var ganske vist under protest, ikke min protest, jeg ville gerne, men det skulle ikke være. Vi var der kun ganske kort. Hvad værre var, kun 3 minutter i kampens pause. Vi så ingen bold overhovedet.

Vi ville ellers gerne se kampen, men det var vores sidste aften i Gokwe, Anne Marie og jeg skulle rejse hjem dagen efter, og vi havde besøg af vores afløser, Bjarne og hans kone (som jeg ikke husker navnet på, af gode grunde måske) for at tale om livet som MS-frivillige i Gokwe. Bjarne var lige så fodboldinteressert som mig, så vi ville begge to gerne have været i forsamlingshuset til EM-finalen. Det blev der ikke noget af. Bjarnes kone var absolut ikke fodboldinteressert, og når hun ikke skulle se kampen, så skulle Bjarne heller ikke, så hun nedlagde forbud. Bjarne skulle blive i huset på skrænten

med udsigt til zebraerne og snakke frivillig-snak, skulle han. I solidaritet med Bjarne blev Anne Marie og jeg også hjemme. Bjarne og jeg fik dog allernådigst af fru (Bjarnes furie, undskyld frue) lov til at køre op til forsamlingshuset for lige at tjekke, hvordan det gik. Her kom vi i pausen, fandt vi senere ud af, men det var dagen efter. Da vi spurgte de 2-300 forsamlede zimbabwære, hvordan det gik, svarede de, at Danmark havde vundet 1-0. Vi blev da glade, men da vi nu havde fået at vide, at Danmark havde vundet, var kampen jo sådan set færdig, troede vi, så vi kørte tilbage til vores hus på skrænten med terrassen med udsigt til zebraer og fejrede sejren på 1-0 med et glas vin. Eller to.

Næste formiddag mødte vi et hollandsk frivillig-par, som også boede i Gokwe, og som havde set kampen. Det var først på det tidspunkt, at det gik op for os, at Danmark havde vundet 2-0, og at vores forsamlingshus-besøg havde været i pausen. Vi var i øvrigt enige med hollænderne i, at der var intet bedre i fodbold end at slå tyskerne.

I Gokwe var det som sagt ikke nødvendigt med vagtfolk. Vi havde en gartner og en husholder. Morgan og Beatrice. I vores store have var der bygget et 'servants quarter' med et par værelser til Morgan og Beatrice. Morgan styrede haven suverænt, og Beatrice mente, at hun skulle have fuld kontrol af husholdningen af vores hus. Det gav sommetider nogle interessante oplevelser. Husets gulv var af beton, pudset ganske flot op med bonevoks. Rødt. Det skulle være rødt, sagde Beatrice. Vi sagde, det skulle være farveløs. Oven på den røde farve, som gulvet allerede havde, var det ikke nødvendigt at smøre mere farve på. Vi havde katte, der løb ud og ind af huset, og når de sprang op i vores lyse møbler, fulgte der uvægerligt farve med, så efterhånden havde vores møbler fået et rødligt skær. Det måtte være nok nu, mente vi. Det mente Beatrice ikke. Det kom så langt, så vi smed den røde bonevoks ud, købte en dåse farveløs og fortalte hende, at det var den bonevoks, hun måtte bruge fremover.

Ved afrejsen fra Gokwe den 27. juni 1992

Det gik fint et stykke tid. Lige indtil den dag, vi var kørt mod Harare og efter en 20-30 km fandt ud af, at vi havde glemt noget, så vi vendte om og kørte tilbage til huset. Hvor vi fandt Beatrice på alle fire i gang med at smøre rød bonevoks på vores gulve. Når herskabet ikke ville købe rød bonevoks, så måtte hun jo købe det selv. Rødt skulle det

være. Hun gjorde det vist ikke mere end den ene gang. Tror vi. Hun brugte nok resten af den røde bonevoks i sit eget værelse.

Der skete mange ting i Gokwe, som det nok vil føre for vidt at fortælle om lige nu. Om dengang vi hjemmeslagtede vores ged i haven, eller dengang der kom en flok køer ind i haven og åd Morgans afgrøder, eller dengang der kom en flok elefanter ind i byen, eller dengang vi fandt ud af, at Beatrice tog et lille sip eller fire af gin-flasken, og jeg satte en markeringsstreg på flasken for at stoppe hende. Jeg er ikke sikker på det lykkedes, jeg har en mistanke om, at hun blot fortyndede med vand, så indholdet passede med stregen.

Og sådan gik der et års tid, godt og vel. Med at sidde på terrassen og se på zebraer på savannen neden for huset. Sådan husker jeg det i hvert fald. Alt det og meget mere, ligger gemt et sted i hjernen som minder og popper op, når man som jeg i går falder over en stak gamle billeder.